Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
M. CAMPOSA SÁNCHEZ-BORDONE,
predstavljeni 31. maja 2016 [1]

Zadeva C-169/15

Montis Design BV
proti
Goossens Meubelen BV
(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,

ki ga je vložilo Benelux Gerechtshof (Sodišče Beneluksa))

„Avtorska pravica in sorodne pravice — Trajanje varstva — Ugasnitev in oživitev avtorske pravice“

1. V sporu med družbama Montis Design BV in Gossens Meubelen BV (v nadaljevanju: Montis oziroma Goossens) je Hoge Raad der Nederlanden (vrhovno sodišče Nizozemske) zastavilo [2] Benelux Gerechtshof (Sodišče Beneluksa) vprašanje o razlagi v zvezi z uporabo člena U, odstavek 2, protokola o spremembi enotnega zakona Beneluksa o varstvu modelov (v nadaljevanju: protokol), [3] v skladu s katerim je bil črtan člen 21(3) navedenega zakona (v nadaljevanju: ZBVM).

2. Sodišče Beneluksa je, preden je podalo mnenje, za katero ga je zaprosilo Hoge Raad der Nederlanden (vrhovno sodišče Nizozemske), Sodišču predložilo tri vprašanja za predhodno odločanje, saj meni, da je rešitev spora odvisna od razlage Direktive 93/98/EGS [4].

3. Povod za spor je člen 21(3) ZBVM, na podlagi katerega so imetniki avtorskih pravic na modelih, povezanih z varstvom zadnjih, izgubili svoje avtorske pravice, če niso predložili izjave o ohranitvi. Neposredna posledica neizpolnitve te formalnosti je bila, da so te pravice prešle v prosto uporabo.

4. Zaradi kritik zakona in njegove nezdružljivosti v tem primeru z Bernsko konvencijo [5] je zakonodajalec Beneluksa leta 2002 črtal člen 21(3) ZBVM. S protokolom, s katerim je bil ta člen črtan, pa ni bila določena prehodna ureditev niti to, kaj se zgodi z avtorskimi pravicami, ki so ugasnile zaradi uporabe ZBVM.

5. Medtem je Direktiva 93/98 uskladila trajanje avtorskih pravic v vseh državah članicah in podaljšala trajanje varstva na 70 let po smrti avtorja, ne da bi njihovi imetniki bili zavezani predložiti „izjave o ohranitvi“ ali podobne formalnosti. Poleg tega je Direktiva 93/98 v določenih okoliščinah dopustila, da varstvo avtorskih pravic, ki so že bile v prosti uporabi, oživi.

1 — Jezik izvirnika: španščina.

2 — Odločba o predložitvi vprašanj za predhodno odločanje z dne 13. decembra 2013 je bila sprejeta v skladu s členom 6 sporazuma z dne 31. marca 1965 o ustanovitvi in statutu Sodišča Beneluksa.

3 — Protocol houdende wijziging van de Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen of modellen, podpisan v Bruslju 20. junija 2002.

4 — Direktiva Sveta 93/98/EGS z dne 29. oktobra 1993 o uskladitvi trajanja varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 141).

5 — Bernska konvencija za varstvo književnih in umetniških del (Pariški akt z dne 24. julija 1971), kakor je bila spremenjena 28. septembra 1979 (v nadaljevanju: Bernska konvencija). Slovenska različica je na voljo na http:// http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/zakonodaja/MP_Bern.pdf.

6. Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje Sodišče o pomenu Direktive 93/98 za spor. Še posebej želi vedeti, ali je treba v skladu s to direktivo avtorske pravice, ki so ugasnile (zaradi neizpolnitve formalnosti, ki jo zahteva ZBVM), oživiti in, če je tako, od katerega datuma.

I. Pravni okvir

A. *Zakonodaja Evropske unije*

7. Približevanje pravnih redov držav članic na področju intelektualne lastnine je bilo v glavnem izvedeno z Direktivo 93/98, ki je bila nato spremenjena[6] in razveljavljena z Direktivo 2006/116/ES,[7] s katero so bile kodificirane prejšnje različice.

8. Ker se dejansko stanje spora nanaša na obdobje, ko je še veljala Direktiva 93/98, in če se poleg tega upošteva še, da se trenutno veljavna ni dotaknila vsebine členov, upoštevnih v tem postopku, spodaj navajam upoštevne določbe te direktive.

9. V uvodni izjavi 11 je navedeno:

„ker je za zagotovitev visoke stopnje varstva, ki hkrati ustreza zahtevam notranjega trga in potrebi po vzpostavitvi pravne ureditve, ki vodi h skladnemu razvoju književnega in umetniškega ustvarjanja v Skupnosti, trajanje varstva avtorskih pravic potrebno uskladiti na 70 let po smrti avtorja ali 70 let po zakoniti objavi dela, […].“

10. V uvodni izjavi 27 je navedeno:

„ker je spoštovanje pridobljenih pravic in zakonitih pričakovanj del pravnega reda Skupnosti; ker lahko države članice posebej zagotovijo, da v določenih okoliščinah avtorske in sorodne pravice ne morejo povzročiti plačevanja s strani oseb, ki so v dobri veri izkoristile dela v času, ko so takšna dela bila v prosti uporabi.“

11. Člen 1(1) določa:

„1. Pravice avtorja književnega ali umetniškega dela v smislu člena 2 Bernske konvencije traja za avtorjevega življenja in 70 let po njegovi smrti, ne glede na datum, ko je bilo delo zakonito dano na voljo javnosti.“

12. Člen 10 pod naslovom „Časovna uporaba“ v odstavkih 2 in 3 določa:

„2. Trajanje varstva po tej direktivi velja za vsa dela in predmete, varovane v vsaj eni od držav članic na datum iz člena 13(1) v skladu z nacionalnimi določbami o avtorski ali sorodnih pravicah, oziroma za dela, ki ustrezajo kriterijem varstva po Direktivi 92/100/EGS.[8]

3. Ta direktiva ne vpliva na nobeno dejanje uporabe, ki se izvede pred datumom iz člena 13(1). Države članice sprejmejo nujno potrebne določbe za posebno varstvo pridobljenih pravic tretjih strank.“

6 — Predvsem z Direktivo 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).

7 — Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o trajanju varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic (UL 2006, L 372, str. 12).

8 — Direktiva Sveta z dne 19. novembra 1992 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 120), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2006/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 (UL 2006, L 376, str. 28).

13. Člen 13(1), prvi pododstavek, določa:

„1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, ki so potrebni za upoštevanje členov 1 do 11 te direktive, do 1. julija 1995.“

14. Uskladitev modelov se je izvedla z Direktivo 98/71/ES,[9] katere člen 17 ureja povezavo med temi pravicami industrijske lastnine in avtorskimi pravicami („načelo kumulacije“)[10] tako:

„Videz izdelka, ki ga varuje model, registriran v ali za državo članico v skladu s to direktivo, je upravičen tudi do varstva po zakonih o avtorski pravici te države od datuma, na katerega je bil videz izdelka ustvarjen ali določen v katerikoli obliki. Obseg takšnega varstva in pogoje, pod katerimi se zagotavlja, vključno s stopnjo zahtevane izvirnosti, določi vsaka država članica.“

B. *Bernska konvencija*

15. Čeprav Evropska unija ni pogodbenica Bernske konvencije, jo ta posredno zavezuje prek Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine („TRIPS“), ki je v Prilogi 1 C k Marakeškemu sporazumu o ustanovitvi Svetovne trgovinske organizacije, katerega pogodbenica pa je.[11]

16. Člen 9(1) TRIPS določa:

„Članice se ravnajo po členih od 1 do 21 Bernske konvencije (1971) in po dodatku k njej. Vendar pa članice nimajo pravic ali obveznosti po tem sporazumu glede pravic, danih na podlagi člena 6.bis te konvencije, ali pravic, ki iz njega izhajajo.“

17. Člen 5(2) Bernske konvencije določa:

„2. Za uživanje in izvrševanje teh pravic ne velja nobena formalnost in sta neodvisni od varstva v državi izvora dela. Izven določb te konvencije določajo torej obseg varstva in pravna sredstva, ki so avtorju zajamčena za varstvo njegovih pravic, izključno zakoni države, v kateri varstvo zahteva.“

C. *Pravo Beneluksa*

18. V skladu s členom 12 ZBVM[12] velja registracija modela pet let od datuma vložitve prošnje.

19. Člen 21(1) ZBVM je določal (preden je bil črtan), da je mogoče izrazito umetniški model varovati hkrati s tem zakonom in z zakoni o avtorskih pravicah, če so izpolnjeni pogoji za uporabo obojih.

9 — Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 1998 o pravnem varstvu modelov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 21, str. 120).

10 — Glej uvodno izjavo 8 Direktive 98/71.

11 — Evropska unija ga je sprejela s Sklepom Sveta z dne 22. decembra 1994 o sklenitvi sporazumov doseženih v Urugvajskem krogu večstranskih pogajanj (1986–1994), v imenu Evropske skupnosti, v zvezi z zadevami, ki so v njeni pristojnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 21, str. 80).

12 — Tractatenblad, št. 1966, str. 13.

20. V skladu s členom 21(3) ZBVM (ponovno, preden je bil črtan) razveljavitev registracije izrazito umetniškega modela ali ugasnitev izključne pravice, ki izhaja iz navedene registracije, pripeljeta do hkratne ugasnitve avtorske pravice na tem modelu, če obe pravici pripadata istemu imetniku; vendar do ugasnitve ne pride, če imetnik modela v skladu s členom 24[13] predloži posebno izjavo o ohranitvi avtorskih pravic.[14]

21. Potem ko je Hoge Raad (vrhovno sodišče) razsodilo, da je ta določba v nasprotju s členom 5(2) Bernske konvencije, sta bila člena 21 in 24 ZBVM črtana s členom U protokola.[15]

22. Protokol je začel veljati 1. decembra 2003 in ni vseboval prehodne določbe niti ni omenjal morebitnega retroaktivnega učinka črtanja.

II. Dejansko stanje, ki je bilo povod za spor, in vprašanja za predhodno odločanje

23. Sodišče Beneluksa je v svojo odločbo prevzelo dejansko stanje spora, kakor ga je opisalo Hoge Raad in ki se ga bom držal.

24. Družba Montis od leta 1974 proizvaja pohištvo na Nizozemskem. Od leta 1983 prodaja naslanjač, poimenovan Charly, ki ga je oblikoval Gerard van den Berg. Leta 1987 je oblikoval še stol, poimenovan Chaplin, za katerega je navdih dobil pri naslanjaču Charly; tudi ta stol je bil dan v prodajo.

25. G. van den Berg je 19. aprila 1988 vložil zahtevo za mednarodno registracijo modela (št. DM/010786) med drugim za naslanjač Charly in stol Chaplin, pri čemer sta bila navedena družba Montis kot imetnica modela in Gerard van den Berg kot oblikovalec.

26. Gerard van den Berg je leta 1990 svoje avtorske pravice na obeh sedežih prenesel na družbo Montis.

27. Po izteku petletnega obdobja registracije modelov (to je leta 1993) družba Montis ni predložila nobene izjave o ohranitvi, predvidene v (nekdanjem) členu 21(3) ZBVM. Na podlagi te določbe sta 18. aprila 1993 avtorska pravica in pravica na modelu, katerih imetnica je bila družba Montis, ugasnili.

28. Leta 2008 je družba Montis tožila družbo Goossens, ker naj bi stol Beat, ki ga zadnja ponuja v svojih pohištvenih salonih, kršil njene avtorske pravice na sedežih Charly in Chaplin. Družba Goossens je ugovarjala, da so zadevne avtorske pravice zato, ker ni bila predložena nobena izjava o ohranitvi v smislu (nekdanjega) člena 21(3) ZBVM, ugasnile.

29. Družba Montis je na to odgovorila, da je varstvo njenih avtorskih pravic 1. decembra 2003 oživelo zaradi črtanja (nekdanjega) člena 21(3) ZBVM. Menila je, da je imelo to črtanje retroaktivne učinke. Poleg tega je podredno trdila, da so pravice oživele z retroaktivnim učinkom od 1. julija 1995, to je na datum, ki ga je določal člen 10(2) v povezavi s členom 13(1) Direktive 93/98.

30. Potem ko deloma ni uspela na prvi in drugi stopnji, je družba Montis vložila kasacijsko pritožbo pri Hoge Raad, ki je prekinilo postopek, dokler Sodišče Beneluksa ne odloči o predloženih predhodnih vprašanjih v zvezi z razlago (nekdanjega) člena 21(3) ZBVM.

13 — V skladu s členom 24 je bilo treba izjavo iz člena 21 podati v letu pred ugasnitvijo izključne pravice na modelu in pri tem plačati ustrezno takso.

14 — V skupnem komentarju vlad držav Beneluksa o zahtevi po predložitvi izjave o ohranitvi (ki ga navaja generalni pravobranilec Timmerman v točki 3.6 sklepnih predlogov pred Sodiščem Beneluksa) je navedeno, da „[…] se je zdelo nujno dovolj resno sankcionirati neobstoj take izjave; avtorska pravica, glede katere ni bila podana izjava, ugasne hkrati s pravico na modelu, s katero je bila kumulirana.“

15 — Glej opombo 3.

31. Ker je po mnenju Sodišča Beneluksa njegov odgovor odvisen od razlage prava Evropske unije (zlasti člena 10 v povezavi s členom 13(1) Direktive 93/98), je to sodišče Sodišču Evropske unije predložilo ta vprašanja za predhodno odločanje:

„1. Ali trajanje varstva, določeno v členu 10 v povezavi s členom 13(1) Direktive [93/98], velja za avtorske pravice, ki so bile prvotno zaščitene v skladu z nacionalnimi predpisi na področju avtorskega prava, ampak so bile pred 1. julijem 1995 izbrisane zaradi neizpolnitve oziroma nepravočasne izpolnitve formalne zahteve, v tem primeru izjave o ohranitvi v smislu člena 21(3) (nekdanji) ZBVM niso bile predložene oziroma niso bile predložene pravočasno?

2. Če se na prvo vprašanje odgovori pritrdilno:

Ali je treba Direktivo [93/98] razlagati tako, da nasprotuje nacionalni zakonski ureditvi, ki pripelje do tega, da se avtorska pravica na delu uporabne umetnosti, ki je bila izbrisana pred 1. julijem 1995 zaradi neizpolnitve formalne zahteve, šteje za dokončno izbrisano?

3. Če se na drugo vprašanje odgovori pritrdilno:

Če je treba zadevno avtorsko pravico v skladu z nacionalnimi predpisi obravnavati tako, da se v določenem trenutku ponovno vzpostavi ali ponovno nastane: Od katerega trenutka dalje se to zgodi?“

III. Postopek pred Sodiščem in trditve strank

A. *Postopek*

32. Predložitvena odločba je prispela v tajništvo Sodišča 13. aprila 2015.

33. Stranki v postopku v glavni stvari, portugalska vlada in Evropska komisija so predložile pisna stališča v roku, določenem v členu 23, drugi odstavek, Statuta Sodišča.

34. Obravnave, ki je potekala 10. marca 2016, so se udeležili zastopniki družb Montis in Goossens ter Evropske komisije.

B. *Povzetek predstavljenih stališč*

35. Družba Montis meni, da bi bilo treba vprašanja, ki jih je zastavilo Sodišče Beneluksa, razširiti na člen 17 Direktive 98/71 in nanje odgovoriti tako, da ta člen nasprotuje (nekdanjemu) členu 21(3) ZBVM, tako da so avtorske pravice oživele 17. novembra 1998 (to je na datum začetka veljavnosti Direktive 98/71).

36. Podredno, družba Montis trdi, da sporni člen ZBVM nima učinkov, saj je v nasprotju s členom 7(4) v povezavi s členom 5(2) Bernske konvencije, zaradi česar naj njene avtorske pravice ne bi ugasnile 19. aprila 1993. Še bolj podredno trdi, da je mogoče obveznosti iz Bernske konvencije uvrstiti med „nacionalne določbe“ iz člena 10(2) Direktive 93/98. Iz te premise izpelje, da so bile avtorske pravice ponovno vzpostavljene 1. julija 1995, kar je rok za prenos te direktive v nacionalne pravne rede.

37. Družba Goossens v bistvu meni, da 1. julija 1995 v Uniji zaščitene avtorske pravice na sedežih Charly in Chaplin niso več obstajale, tako da niso mogle oživeti na podlagi Direktive 93/98. Prav tako trdi, da sodna praksa Sodišča (zlasti sodbi, izdani v zadevah Sony Music Entertainment [16] in Butterfly Music [17]) ni upoštevna za presojo v tej zadevi, saj se nanaša na primere, v katerih so bile sporne pravice zaščitene v drugi državi članici Unije, njihova ugasnitev pa je bila posledica izteka trajanja varstva in ne, tako kot v tem primeru, neizpolnitve formalnosti.

38. Družba Goossens poleg tega v zvezi s sodbo Flos [18] meni, da uskladitev trajanja varstva ne krije načinov njegovega izvajanja, zaradi česar Direktiva 93/98 ne nasprotuje (nekdanjemu) členu 21(3) ZBVM.

39. Družba Goossens meni, da bi v najboljšem primeru avtorske pravice na sedežih Charly in Chaplin oživele 1. decembra 2003, to je na dan, ko je bil črtan člen 21 ZBVM. Načelo pravne varnosti nasprotuje temu, da se 1. julij 1995 obravnava kot datum oživitve teh pravic. Zato predlaga, da se na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovori nikalno, zaradi česar bi postala odločitev o drugih dveh nepotrebna.

40. Portugalska vlada trdi, da je načelo oživitve avtorskih pravic v nasprotju s cilji Direktive 93/98, vendar če Sodišče te trditve ne bi sprejelo, meni, da avtorske pravice, ki so ugasnile, glede na navedeno direktivo oživijo ne glede na razlog njihove ugasnitve, zlasti če je bilo to v nasprotju z Bernsko konvencijo. Zato predlaga kot odgovor na tretje vprašanje, da je datum oživitve avtorskih pravic družbe Montis 1. julij 1995.

41. Komisija se ne strinja s predložitvenim sodiščem, ki oživitev avtorskih pravic omeji na primere, ko se je izteklo trajanje varstva v skladu z nacionalnim pravom, kakor je veljalo pred Direktivo (če je bilo krajše od predvidenega v navedeni direktivi, to je 70 let). Komisija meni, da sodna praksa zanika vsakršno pomembnost razloga za ugasnitev avtorskih pravic, zaradi česar Direktiva 93/98 velja tudi, če so ugasnile zaradi neizpolnitve formalnosti.

42. Komisija zatrjuje, da Sodišče Beneluksa ne more odločati o obstoju avtorskih pravic tako, da se opre izključno na nacionalno pravo, saj je to pravo urejalo njihovo trajanje, preden je Direktiva začela veljati. Po njenem mnenju člen 10(2) navedene direktive dopušča dve možnosti za oživitev avtorskih pravic na sedežih Charly in Chaplin: bodisi družba Montis dokaže veljavnost teh pravic v eni državi članici na dan 1. julija 1995 bodisi se zateče k varstvu, ki ga ponuja Direktiva 92/100.

43. Komisija vsekakor izpostavi, da je (nekdanji) člen 21(3) ZBVM v nasprotju z Bernsko konvencijo in da to, da se ohrani učinek ugasnitve (avtorskih pravic), ker ni bila predložena izjava, ki jo je zahteval ta člen ZBVM, ni združljivo niti s cilji Direktive 93/98 niti s temeljno lastninsko pravico, ki je določena v členu 17 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), ki vključuje intelektualno lastnino. Če povzamem, Komisija predlaga, naj se predložitvenemu sodišču odgovori, da se Direktiva 93/98 uporablja od 1. julija 1995 za avtorske pravice, kakršne so v tej zadevi, ki so ugasnile, ker njihov imetnik ni izpolnil formalne zahteve.

16 — Sodba z dne 20. januarja 2009 (C-240/07; EU:C:2009:19).

17 — Sodba z dne 29. junija 1999 (C-60/98, EU:C:1999:333).

18 — Sodba z dne 27. januarja 2011 (C-168/09; EU:C:2011:29).

IV. Analiza vprašanj za predhodno odločanje

A. *Uvodna pojasnila*

44. V okviru prvega pojasnila je treba navesti predlog družbe Montis,[19] da je k preučitvi vprašanj za predhodno odločanje treba dodati analizo člena 17 Direktive 98/71, kar po mojem mnenju ni sprejemljivo.

45. Čeprav gre za dobro znane pojme, naj spomnim, da je postopek na podlagi člena 267 PDEU instrument sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, v okviru katerega prvo zadnjim da elemente razlage prava Unije, ki jih ta potrebujejo za rešitev spora, o katerem morajo odločiti.[20] Sodišče je odločilo, da njegov dialog z nacionalnimi sodišči poteka prek nepravdnega postopka, ki ga ne sprožijo stranke, med katerim se tem zgolj da možnost, da podajo svoje mnenje. Glede na to, da lahko izključno nacionalno sodišče opredeli vprašanja, stranke ne morejo spreminjati njihove vsebine.[21]

46. Hoge Raad ni Sodišču Beneluksa zastavilo nobenega vprašanja v zvezi s členom 17 Direktive 98/71,[22] pa tudi samo se ne sklicuje na to direktivo v svojih vprašanjih za predhodno odločanje, niti tega ne storijo ostali udeleženci v postopku. Čeprav bi Sodišče lahko hipotetično preoblikovalo vprašanja, ki so mu bila predložena, da bi predložitvenemu sodišču dalo druge elemente presoje, menim, da predloga družbe Montis ne bi bilo mogoče sprejeti, saj v spisu ni dovolj podatkov za odgovor v zvezi s členom 17 Direktive 98/71. Zato predlagam, naj se predmet razprave omeji na vprašanja za predhodno odločanje, kakor so bila zastavljena.

47. Drugo pojasnilo se nanaša na avtorske pravice družbe Montis na sedežih, o katerih obstoju se v sporu o glavni stvari ne razpravlja. Čeprav se razpravlja o oživitvi na podlagi Direktive 93/98, nobena od strank – niti sodišče *a quo* – ni podvomila, da imata naslanjač Charly in stol Chaplin značilnosti, zaradi katerih sta varovana tako po določbah o modelih kot po določbah, ki ščitijo avtorske pravice, v skladu z načelom kumulacije, določenim v zakonodaji Beneluksa in v členu 17 Direktive 98/71.

48. Ta druga opazka ima določen pomen, saj na splošno ni enostavno razločevati, kdaj je mogoče predmet (v tem primeru naslanjač ali stol) opredeliti kot „umetniško delo“, ki je zaradi svojih edinstvenih značilnosti lahko deležen varstva, ki pripada avtorskim pravicam. Te razprave (ki je poleg tega zelo odvisna od dejanskih ocen izvirnosti in umetniške odlike vsakega kosa glede na funkcionalne zahteve predmeta) se ni treba lotiti, saj se – naj ponovim – v sporu *a quo* ne dvomi o tem, da naslanjač Charly in stol Chaplin uživata varstvo, ki pripada avtorskim pravicam. Navesti je treba, da člen 17 Direktive 98/71 državam članicam daje možnost, da določijo „[o]bseg takšnega varstva in pogoje, pod katerimi se zagotavlja, vključno s stopnjo zahtevane izvirnosti“, če njihova zakonodaja modelom priznava varstvo, ki velja za avtorske pravice.

49. Tretje pojasnilo se nanaša na način, na katerega je predložitveno sodišče oblikovalo svoja vprašanja. Iz razlogov, ki jih bom pojasnil v nadaljevanju, menim, da odgovor na drugo vprašanje ni nujno odvisen od pritrdilnega odgovora na prvo vprašanje.

19 — Glej točko 29.

20 — Glej sodbo z dne 15. septembra 2011, Unió de Pagesos de Catalunya (C-197/10; EU:C:2011:590, točka 16 in tam navedena sodna praksa).

21 — Glej sodbo z dne 6. julija 2000, ATB in drugi (C-402/98; EU:C:2000:366, točka 29 in tam navedena sodna praksa).

22 — Vendar družba Montis v svojih stališčih (stran 2, točka 5) trdi, da je v tožbi z dne 21. februarja 2014, ki jo je vložila pri Sodišču Beneluksa, zatrjevala oživitev svojih avtorskih pravic s sklicevanjem na člen 17 Direktive 98/71.

50. Ne da bi torej sprejel to domnevno medsebojno povezanost v smislu, kakor je bila predstavljena, bom najprej analiziral možnost uporabe Direktive 93/98 v obravnavanem primeru, glede katerega je treba razlagati njen člen 10(2). Na podlagi te preučitve bom obravnaval, drugič, združljivosti sporne formalne zahteve z Direktivo 93/98 (izjava o ohranitvi iz (nekdanjega) člena 21 ZBVM). Nazadnje bo treba pojasniti, če bi bilo potrebno, trenutek, ko oživijo avtorske pravice, ki so predmet postopka v glavni stvari.

B. *Razlaga člena 10(2) Direktive 93/98 in njegova uporaba za spor*

1. Splošni premisleki

51. Iz uvodne izjave 11 Direktive 93/98 [23] izhaja, da je zakonodajalec Unije uskladil trajanje avtorskih pravic in nekaterih sorodnih pravic, da bi zagotovil visoko stopnjo varstva, ki hkrati ustreza zahtevam notranjega trga in potrebi po vzpostavitvi pravne ureditve, ki vodi h skladnemu razvoju književnega in umetniškega ustvarjanja v Uniji.

52. Tako je za celotno Unijo določeno enotno trajanje za avtorjevega življenja in 70 let *post mortem autoris* (*p.m.a.*) tako za literarna in umetniška dela kot tudi za kinematografska ali avdiovizualna dela [24] ter 50 let od datuma izvedbe za izvajalce oziroma od prvega posnetka za proizvajalce fonogramov. [25]

53. Glede računanja tega trajanja varstva je člen 8 Direktive 93/98 določal, da začne teči prvega januarja tistega leta, ki sledi dogodku, s katerim je avtorska ali sorodna pravica nastala.

54. V tem okviru in z enakim namenom uskladiti trajanje varstva je člen 10(2) Direktive 93/98 uvedel pravilo, da avtorske pravice oživijo v državah članicah, v katerih so dela prešla v prosto uporabo, v dveh alternativnih primerih: (a) če so od 1. julija 1995 [26] še naprej varovane v vsaj eni državi članici; ali (b) če delo ustreza kriterijem varstva po Direktivi 92/100.

55. Ideja, ki je stala za tem, je bila, če povzamem, da se z oživitvijo [27] avtorske pravice v državah članicah, kjer ni bila več varovana, poenoti trajanje varstva, s podaljšanjem varstva do najdaljšega trajanja, kakor ga določa Direktiva 93/98. Tako bi se izognili izkrivljanjem, ki bi jih različna ureditev povzročila v prostem pretoku blaga in storitev ter v konkurenci. [28]

56. Sodišče je prvi alternativni pogoj (to je nadaljnji obstoj varstva v vsaj eni državi članici po 1. juliju 1995) že preučilo, kakor bom predstavil v nadaljevanju, kar pa ne velja za drugi pogoj. Gotovo ni preprosto razlagati, kdaj določeno delo izpolnjuje pogoj, da „ustreza kriterijem varstva po Direktivi 92/100/EGS“.

23 — Glej točko 9 teh sklepnih predlogov.

24 — Člena 1(1) oziroma 2(1) Direktive 93/98.

25 — Člen 3(1) oziroma (2) Direktive 93/98.

26 — Ta datum izhaja iz člena 13(1) Direktive 93/98.

27 — Kot izraz za isti pravni pojem se brez razlikovanja uporabljajo ponovna vzpostavitev, ponovni nastanek ali oživitev pravice.

28 — Glej uvodno izjavo 3 Direktive 2006/116, navedeno v opombi 7. Izkrivljanja niso bila zgolj hipotetična, kakor se je izkazalo v sodbi z dne 24. januarja 1989, EMI Electrola/Patricia Im- und Export in drugi (341/87; EU:C:1989:30).

2. Prvi alternativni pogoj

57. V sodbi Butterfly Music [29] je Sodišče prvič razlagalo člen 10 Direktive 93/98 in zlasti njegov odstavek 2. [30] Poudarilo je, da lahko v skladu s tem odstavkom uporaba predvidenega trajanja varstva v državah članicah, v pravu katerih je določeno krajše trajanje varstva, pripelje do tega, da so dela ali predmeti, ki so prešli v prosto uporabo, ponovno zaščiteni.

58. Sodišče je hkrati priznalo, da ta posledica izhaja iz izrecne volje zakonodajalca Skupnosti [31] in potrdilo, da se je skušalo čim prej uskladiti nacionalne zakonodaje o trajanju avtorskih in sorodnih pravic [32] in se izogniti temu, da bi določene pravice ugasnile v enih državah članicah, medtem ko bi bile v drugih še naprej varovane. [33]

59. Ta razlaga je bila natančneje opredeljena v sodbi Sony Music Entertainment, v kateri je bilo odločeno, da prvi od dveh alternativnih pogojev iz člena 10(2) Direktive 93/98 implicira, da je bil predmet prej varovan v vsaj eni državi članici, čeprav ne nujno v tisti, v kateri se varstvo zahteva. [34] Sodišče je dodalo, da velja trajanje varstva, tudi kadar predmet avtorske pravice ni bil nikoli varovan v državi članici, v kateri se zahteva varstvo. [35]

60. Nazadnje je Sodišče v sodbi Flos [36] priznalo, prvič, načelo kumulacije varstva avtorskih pravic in modelov, [37] državam članicam pa nato ni priznalo možnosti, da urejajo trajanje tega varstva, saj ga je določila že Direktiva 93/98. [38] Sklenilo je, da „morajo biti na podlagi člena 17 Direktive 98/71 modeli, ki so bili registrirani v ali za državo članico in izpolnjujejo pogoje za pridobitev avtorskopravnega varstva, ki jih določijo države članice, zlasti pogoje glede stopnje izvirnosti, in za katere se trajanje, določeno v členu 1 Direktive 93/98 v povezavi z njenim členom 10(2), še ni končalo, upravičeni do avtorskopravnega varstva po predpisih te države članice“. [39]

61. Če to sodno prakso prenesemo na primer sedežev Charly in Chaplin in če domnevamo, da ta predmeta izpolnjujeta pogoje za varstvo avtorskih pravic (česar, ponavljam, nihče ni izpodbijal), bi bilo treba učinek „oživitve“ iz Direktive 93/98 uporabiti za avtorske pravice družbe Montis, če se dokaže, da so bile 1. julija 1995 še naprej varovane v eni od držav članic, bodisi na Nizozemskem bodisi kje drugje.

62. Vendar sta v odgovoru na vprašanje, postavljeno na obravnavi, v zvezi s tem, ali sta bila sedeža varovana z avtorskimi pravicami v kateri od držav članic (čeprav se je zdelo, da se v predloženih pisnih stališčih razpravlja o veljavnosti teh pravic v Nemčiji), tako družba Montis kot tudi družba Goossens odgovorili z odločnim „ne“.

29 — C-60/98, EU:C:1999:333.

30 — Vprašanje predložitvenega sodišča se je nanašalo na varstvo pridobljenih pravic tretjih oseb, to pomeni na odstavek 3.

31 — O tej volji je sklepalo na podlagi tega, da je primerjalo prvotni predlog Komisije (v skladu s katerim bi njene določbe veljale „za pravice, ki niso izbrisane na dan 31. decembra 1994“) s spremembami, ki jih je uvedel Evropski parlament v novi različici, ki so bile v bistvenih točkah prevzete v dokončno različico Direktive 93/98. Glej točki 18 in 19 sodbe z dne 29. junija 1999, Butterfly Music (C-60/98, EU:C:1999:333).

32 — Namen, izražen v uvodni izjavi 2 Direktive 93/98.

33 — Sodba z dne 29. junija 1999, Butterfly Music (C-60/98, EU:C:1999:333, točka 20).

34 — Sodba z dne 20. januarja 2009, Sony Music Entertainment (C-240/07; EU:C:2009:19, točka 22).

35 — Prav tam, točka 25.

36 — Sodba z dne 27. januarja 2011 (C-168/09; EU:C:2011:29).

37 — Prav tam, točki 37 in 38.

38 — Prav tam, točka 39.

39 — Prav tam, točka 41.

63. Torej je treba izhajati iz dokazanega dejstva, da 1. julija 1995 sedeža Charly in Chaplin nista bila varovana z avtorskimi pravicami v nobeni od držav Unije. Zato se družba Montis ne more sklicevati na retroaktivni učinek člena 10(2) Direktive 93/98 na podlagi prvega alternativnega merila, ki ga uveljavlja. [40]

3. Drugi alternativni pogoj

64. V primeru drugega alternativnega pogoja so hermenevtične težave večje, ker se odloča o trajanju varstva, določeno v Direktivi 93/98, katere člen 10(2), *in fine*, napoti na Direktivo 92/100. Navedel sem že, da v zvezi s tem ni sodne prakse.

65. Besedilo tega zadnjega dela in poznejše branje Direktive 92/100 ustvarita določeno zmedo, saj ni enostavno opredeliti „kriterijev varstva“, ki naj bi jih zadnja določala. [41] Direktiva 92/100 v svojem členu 2 dejansko samo navede imetnike in predmet pravice dajanja v najem in pravice posojanja ter druge sorodne pravice na delih, ki jih te varujejo. [42]

66. Čeprav Direktiva 92/100 v nekaterih primerih omenja določene kriterije, ki morajo biti izpolnjeni, kot v primeru filmskega producenta (člen 2(1), četrta alinea), [43] jih v drugih primerih ne določa, kot na primer za proizvajalca fonogramov (člen 2(1), tretja alinea). Vendar morajo biti v vseh primerih izpolnjeni splošni pogoji varstva iz navedene direktive, [44] med drugimi pogoj trajanja varstva iz člena 12. [45]

67. V zvezi s tem, kar nas zanima tu, je treba poudariti, da je člen 13(1) Direktive 92/100 prav tako omejil pravice, ki jih priznava, na tiste, ki „jih dne 1. julija 1994 še vedno varuje zakonodaja držav članic […] ali *ki ustrezajo kriterijem varstva po določbah te direktive na tisti dan*“. [46]

68. Z zgodovinskega vidika je morda najbolj razumljivo: Direktiva 92/100 je prvič državam članicam naložila obveznost, da zavarujejo določene pravice, ki bodisi niso bile varovane v vseh bodisi niso bile varovane v nobeni. [47] Najočitnejša je pravica izvajalca za posnetke njegove izvedbe, [48] ki jo je uvedla prav Direktiva 92/100.

69. Glede na to in če se vrnem k Direktivi 93/98, se zdi, da je treba napotitev v odstavku 2, *in fine*, člena 10 na Direktivo 92/100 razumeti tako, da potrjuje in, odvisno od primera, razširi varstvo na avtorske in sorodne pravice na delih ali predmetih, ki že uživajo to varstvo na dan 1. julija 1994 oziroma bi to varstvo morali uživati, če bi zadevne države članice prenesle Direktivo 92/100 v svoj nacionalni red. [49]

40 — Nič ne spremeni tega, da bi se po mnenju družbe Montis dokaz o taki veljavnosti v Nemčiji lahko predložil v okviru drugega sodnega postopka s tretjo osebo, glede na to, da ta predlog za sprejetje predhodne odločbe pomeni procesno vprašanje v sporu, ki ga obravnava nizozemsko Hoge Raad (vrhovno sodišče), v katerem se ne sme več navajati dejstev niti predložiti novih dokazov.

41 — Komisija je med obravnavo priznala, da Direktiva 92/100 ne vsebuje „kriterijev varstva“, na katere se sklicuje zadnji del člena 10(2) Direktive 93/98.

42 — Bolj konkretno se nanaša na izključno pravico, da dovoli ali prepove dajanje v najem in posojanje, ki lahko pripada: avtorju (za izvirnik in primerke njegovega dela), izvajalcu (za posnetke njegove izvedbe), proizvajalcu fonogramov (za njegove fonograme) in producentu prvega posnetka filma (za izvirnik in kopije njegovega filma).

43 — Mora iti za prvi posnetek filma – ki je prav tako opredeljen v tej določbi – pravice pa veljajo samo za izvirnik in kopije.

44 — Za proizvajalce fonogramov naj bi bilo najmanj 20 let na podlagi Rimske konvencije za varstvo izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij; slovenska različica na spletni strani http:// http://www.aas.si/pravni-viri/rimska-fr1.html.

45 — Reinbothe, J./von Lewinski, S., *The EC Directive on Rental and Lending Rights and on Piracy*, London, 1993, str. 120.

46 — V izvirniku ni v ležečem tisku.

47 — Glej Commission of the European Communities, *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action*, COM(88) 172 final, str. 159.

48 — Člen 2(1), druga alinea, Direktive 92/100.

49 — Walter, M.M., „Term Directive – Article 10 Application in time“, v Walter, M.M./Von Lewinski, S., *European Copyright Law – A Commentary*, Oxford, 2010, str. 622.

70. Namen Direktive 93/98 ni bil retroaktivno oživiti vsake avtorske pravice in predmetov, ki bi prešli v prosto uporabo v državah članicah, saj tak ukrep ni bil nujen za dobro delovanje notranjega trga.[50] Skušala je zgolj doseči, da njeno varstvo zajame pravice in predmete, ki so še vedno obstajali v kateri od držav članic na dan 1. julija 1995 ali bi morali imeti možnost izbrati tako varstvo v skladu z Direktivo 92/100. Njen namen je torej bil, kakor sem že spomnil, poenotiti trajanje varstva v celotni Uniji in tako preprečiti izkrivljanja, ki jih povzroča različno trajanje varstva v posameznih državah članicah.[51]

71. Družba Montis vsekakor uveljavlja oživitev njenih avtorskih pravic in varstvo, ki ga nudijo njenima sedežema, vendar nobene pravice dajanja v najem, niti pravice posojanja, niti drugih avtorskih (ali sorodnih) pravic od tistih, ki so posebej določene v Direktivi 92/100. Zato se ni upravičena sklicevati na napotitev iz odstavka 2, *in fine*, člena 10 Direktive 93/98.

4. Morebitna napotitev na Direktivo 98/71

72. Na obravnavi je bilo očitno določeno soglasje med strankami, da je treba napotitev v členu 10(2) Direktive 93/98 na Direktivo 92/100 razlagati prožno in dinamično v tem smislu, da se ga razširi na vsa pravila usklajevanja pravic intelektualne lastnine, vključno z modeli, katerih pravno varstvo na ravni Unije ureja Direktiva 98/71. Tako bi se vzpostavilo varstvo avtorskih pravic, identičnih pravici na modelu sedežev, ki so predmet spora o glavni stvari.

73. Vendar me ta razširitev obsega zadevne napotitve ne prepriča.

74. Prvič, z zgolj formalnega vidika, člen 10(2) Direktive 2006/116 o kodifikaciji trajanja varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic povzema z enakimi besedami člen 10(2) Direktive 93/98 in ne posega v napotitev na Direktivo 92/100. Ta podatek bi moral zadostovati kot dokaz, da zakonodajalec ni želel razširiti napotitve na druge vrste pravic intelektualne lastnine. Ko je bila leta 2006 omenjena direktiva o kodifikaciji sprejeta, bi lahko namreč brez težav razširila to napotitev na Direktivo 98/71 o varstvu modelov, česar pa – zdaj že veljavna – ni storila.

75. Vendar je bilo poleg tega z materialnega vidika logično, da je Direktiva 2006/116 vključila točno to napotitev na Direktivo 92/100, saj je bilo trajanje pravic, ki jih varuje zadnjenavedena, ki je bilo sprva minimalno, nadomeščeno s trajanjem, določenim v členih 2 in 3 Direktive 93/98.[52] Z drugimi besedami, trajanje pravic iz Direktive 92/100 je dejansko urejeno v Direktivi 93/98. Zato je bil prenos odstavka 2 člena 10 Direktive 92/100 v Direktivo 93/98 nujen za zagotovitev trajanja varstva pravic, ki jih ureja Direktiva 92/100, zlasti v primerih, v katerih take pravice niso bile priznane v vseh državah članicah.

76. Torej, glede Direktive 98/71 je na eni strani trajanje varstva pravic na modelih urejeno v njenem členu 10 in traja po pet let, to je precej drugače od trajanja varstva avtorskih in sorodnih pravic. Na drugi strani so bile pravice na modelih in avtorske pravice povezane z njenim členom 17, ki v bistvu napotuje na nacionalno pravo. V teh okoliščinah ni bila potrebna še ena napotitev, ki bi temeljila na zelo ohlapni razlagi napotitve na Direktivo 92/100, niti ni razviden zakonodajni namen, ki naj bi ga spoštovala ta nova napotitev.

50 — Jorna, K./Martin-Prat, M., „New rules for the game in the European copyright field and their impact on existing situations“, *European intellectual Property Review* (EIPR), 1994, str. 148.

51 — V zvezi z prostim pretokom blaga glej sodbo z dne 17. maja 1988, Warner Brothers in drugi/Christiansen (158/86; EU:C:1988:242, točke od 10 do 16).

52 — V skladu z njenim členom 11, ki izrecno razveljavlja člena 11 in 12 Direktive 92/100, v katerih je bilo določeno navedeno „minimalno“ trajanje, dokler ne pride do „nadaljnje[ga] usklajevanj[a]“, do katerega je prišlo z Direktivo 93/98 (glej uvodno izjavo 16).

5. Posledica

77. Če povzamem: (a) družba Montis se ne more sklicevati na začetni del odstavka 2 člena 10 Direktive 93/98, potem ko je priznala, da njene avtorske pravice na sedežih Charly in Chaplin na zahtevani datum niso veljale v nobeni državi Unije; (b) niti se ne more zateči k varstvu, ki ga nudi Direktiva 92/100 glede na to, da napotitev nanjo v členu 10(2) Direktive 93/98 ne velja za take avtorske pravice, temveč samo za tiste pravice, ki jih navaja sama Direktiva 92/100. Poleg tega, kakor sem predstavil, ni mogoče razširiti napotitve na varstvo, ki ga nudi Direktiva 98/71 o modelih.

78. Vendar bi bilo Direktivo 93/98 mogoče uporabiti v primeru avtorskih pravic družbe Montis, če bi bil (nekdanji) člen 21(3) ZBVM, ker je preprečil oživitev avtorskih pravic, nezdružljiv s to direktivo, ker nasprotuje namenu, ki mu sledi člen 10(2). Ravno to pa je pomen drugega vprašanja, ki ga je predložilo Sodišče Beneluksa.

C. Združljivost (nekdanjega) člena 21(3) ZBVM z Direktivo 93/98

79. Protokol,[53] podpisan v Bruslju 20. junija 2002, je z učinki od 1. decembra 2003 razveljavil (nekdanji) člen 21(3) ZBVM in z njim povezano določbo, člen 24 istega zakona. Kakor sem že navedel, sta bila razveljavljena, ker je Hoge Raad (vrhovno sodišče) razsodilo, da sta v nasprotju s členom 5(2) Bernske konvencije[54] in ker je člen 9 Sporazuma TRIPS državam podpisnicam nalagal, da upoštevajo navedeno konvencijo.

80. Ta odločitev se je zdela logična, saj je ZBVM od tistega, ki je imel avtorske pravice na modelih, če jih je želel ohraniti v veljavi, zahteval izjavo o ohranitvi, ki jo je bilo treba predložiti v zadnjem letu pred iztekom vsakega petletnega obdobja varstva. Izjava je bila dejansko ena od formalnosti, ki jih je prepovedoval člen 5(2) Bernske konvencije, in je bila zato črtana iz ZBVM.

81. Zaradi povezave med Bernsko konvencijo in pravom Unije prek člena 9(1) TRIPS je treba šteti, da je bil od začetka veljavnosti Sporazuma TRIPS (nekdanji) člen 21(3) ZBVM prav tako nezdružljiv s pravom Unije.

82. Nezdružljivost (nekdanjega) člena 21(3) ZBVM z mednarodnim pravom in posledično s pravom Unije prek kombinacije TRIPS – Bernska konvencija pa ne razreši vprašanja o njegovi povezavi z Direktivo 93/98.

83. Družba Goossens trdi, da Direktiva 93/98 ni usklajevala načinov izvajanja avtorskih pravic. Taka trditev ni povsem pravilna, saj člen 8 Direktive 93/98 ureja računanje trajanja, kar je dejavnik, ki vpliva na izvajanja navedenih pravic. Vendar tudi če bi bila trditev pravilna, ne bi bilo mogoče ohraniti veljavnosti (nekdanjega) člena 21 ZBVM po začetku veljavnosti Direktive 93/98.

84. Tudi če uskladitev, izvedena z Direktivo 93/98, ne bi obsegala postopkovnih vidikov izvajanja avtorskih pravic na modelih, bi bilo nelogično – in popolnoma formalistično – če bi se sprejela nadaljnja veljava (nekdanjega) člena 21 ZBVM v okviru varstva (70 let), ki je začasno razširjeno na avtorske pravice, kakršne uvaja navedena direktiva, ki določa celo obveznost oživitve avtorskih pravic, ki so že ugasnile.

53 — Glej ponovno opombo 3.

54 — Navedena v točki 17 teh sklepnih predlogov. V skladu s to konvencijo za uživanje in izvrševanje avtorskih pravic ne velja nobena formalnost.

85. Če se Direktiva 93/98 zgleduje po temeljnih načelih Bernske konvencije (na katero se vedno znova sklicuje)[55] in je eno od teh načel prepoved pogojevanja avtorskih pravic z izpolnitvijo določenih upravnih formalnosti, bi bilo težko sprejeti, da bi zahteva iz člena 21 ZBVM, ko je Direktiva 93/98 začela veljati, še naprej obstajala v okviru nacionalnega predpisa (v tem primeru predpisa Beneluksa) kot pogoj za obstoj teh istih pravic. Če se ta formalnost ne bi zahtevala ali če bi se jo odpravilo pravočasno, bi se lahko imetnik avtorskih pravic, ki jih zagotavlja Direktiva 93/98, odločil za ugodnosti, ki jih ta ponuja, da bi podaljšal trajanje varstva teh pravic. To, da se je zahteva iz (nekdanjega) člena 21 ZBVM ohranila, je to možnost izkoreninilo in torej oslabilo polni učinek Direktive 93/98.

86. Poleg tega je (nekdanji) člen 21(3) ZBVM s tem, ko je tako omejil avtorske pravice, nevtraliziral učinkovitost Direktive 93/98 v obsegu, v katerem preprečuje uresničevanje ciljev v uvodni izjavi 11 te direktive,[56] in sicer zagotoviti visoko stopnjo varstva in vzpostaviti pravno ureditev, ki vodi k skladnemu razvoju književnega in umetniškega ustvarjanja.

87. Zato menim, da je polni učinek člena 10(2) Direktive 93/98, ko se je iztekel rok za prenos, nasprotoval uporabi nacionalne določbe, kakršna je (nekdanji) člen 21(3) ZBVM, v skladu s katerim so se avtorske pravice na delu, ki so ugasnile pred 1. julijem 1995 zaradi neizpolnitve formalnosti, še naprej štele za ugasnjene.

88. Glede na vse to potrebuje ta sklep še dve pojasnili. Prvič, člen 21 ZBVM postane nezdružljiv z Direktivo 93/98, kakor sem že navedel, od trenutka, ko je ta direktiva začela učinkovati. Ni mogoče trditi in se pri tem opirati na Direktivo 93/98, da je bil (nekdanji) člen 21 ZBVM nezdružljiv s to direktivo, preden je sama direktiva začela pravno obstajati, pa naj je bil še tako v nasprotju z Bernsko konvencijo, ki takrat ni bila del prava Unije.

89. Drugič, ker je spor med družbama Montis in Goossens spor *inter privatos*, je treba sodišče opozoriti, da mora odločiti o sporu brez neposrednega horizontalnega učinka direktiv, celo če gre za jasne, natančne in nepogojne določbe, ki posameznikom dajejo pravice ali jim nalagajo obveznosti.[57] Sodna praksa Sodišča nacionalnemu sodišču nalaga obveznost, da v teh okoliščinah razlaga nacionalno pravo, kolikor je to mogoče, glede na besedilo in namen zadevne direktive, upoštevajoč celotno notranje pravo in z uporabo razlagalnih metod, ki jih ta priznava, zato da se zagotovi polni učinek direktive in doseže rešitev, ki je v skladu s ciljem, ki mu ta direktiva sledi.[58]

90. Obveznost nacionalnega sodišča, da se pri razlagi in uporabi upoštevnih pravil nacionalnega prava sklicuje na vsebino direktive, je vendarle omejena s splošnimi pravnimi načeli, zlasti z načeloma pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti, in ne upravičuje razlage nacionalnega prava *contra legem*.[59]

91. Čeprav je naloga predložitvenega sodišča, da preveri, ali lahko nacionalno pravo – v zgoraj navedenem obdobju – razlaga v skladu z Direktivo 93/98, če pa, kakor domnevam, tega ne more doseči, se lahko oseba, ki je bila oškodovana zaradi nezdružljivosti nacionalnega prava s pravom Unije, sklicuje na sodno prakso v zvezi s povrnitvijo škode, ki jo je zato utrpela, če so izpolnjeni pogoji, določeni v tej sodni praksi.[60]

55 — Uvodne izjave 1, 5, 12, 14, 17 in 22 in člena 1 in 7.

56 — Navedena v točki 9.

57 — Glej sodbo z dne 7. junija 2007, Carp (C-80/06; EU:C:2007:327, točka 20 in navedena sodna praksa).

58 — Sodbi z dne 5. oktobra 2004, Pfeiffer in drugi (od C-397/01 do C-403/01; EU:C:2004:584, točka 113 in navedena sodna praksa), in z dne 15. septembra 2011, Mücksch (C-53/10; EU:C:2011:585, točka 29 in navedena sodna praksa).

59 — Sodba z dne 23. aprila 2009, Angelidaki in drugi (od C-378/07 do C-380/07; EU:C:2009:250, točka 199 in navedena sodna praksa).

60 — Kumulativni pogoji za nastanek odgovornosti so, če povzamem: (a) cilj direktive mora biti, da se dodelijo pravice posameznikom; (b) vsebina teh pravic mora biti določljiva na podlagi določb navedene direktive in (c) obstajati mora vzročna zveza med kršitvijo obveznosti države članice in nastalo škodo. Glej sodbi z dne 24. januarja 2012, Domínguez (C-282/10; EU:C:2012:33, točka 43), in z dne 23. aprila 2009, Angelidaki in drugi (od C-378/07 do C-380/07; EU:C:2009:250, točka 202), in sodno prakso, navedeno v teh sodbah.

92. Nazadnje, glede morebitne neposredne uporabe člena 17(2) Listine, s katero se varuje pravica intelektualne lastnine, to je določba, na katero se je sklicevala Komisija,[61] zadostuje navesti, da dejstva spora segajo nazaj do datumov, ko Listina ni imela zavezujočih pravnih učinkov. Zato menim, da je odveč razprava o tem, ali bi za posameznike ta člen Listine lahko pomenil subjektivno pravico v smislu sodne prakse Kücükdeveci,[62] ki priznava njeno uporabo v sporu *inter privatos*, ki ga ureja Direktiva 93/98.

93. Sporna nacionalna zakonodaja – medtem ko je veljala – torej ni mogla kršiti člena 17(2) Listine, ker takrat ni imela pravnih učinkov. Vsekakor morebitna kršitev lastninske pravice zaradi učinkov ugasnitve, ki jih ima formalna zahteva iz (nekdanjega) člena 21(3) ZBVM, prav tako ne bi mogla biti pripisana nasprotni stranki v sporu o glavni stvari.

D. *Datum oživitve avtorskih pravic*

94. Dvomi v zvezi s trenutkom, ko je prišlo do oživitve avtorskih pravic na naslanjaču Charly in stolu Chaplin, so razumljivi. Družba Montis zagovarja stališče, da pravice oživijo na datum, ko so ugasnile, to je na 18. april 1993. Vendar menim, da v Direktivi 93/98 ni podlage za tako sklepanje, ki pa bi ga lahko drugi argumenti podprli.

95. Nacionalno sodišče bi namreč morda lahko razlagalo, da je imela razveljavitev (nekdanjega) člena 21 ZBVM na podlagi protokola retroaktivne učinke, tako da bi bila ugasnitev avtorskih pravic zaradi navedene določbe neveljavna *ex tunc* (brez poseganja v pravice tretjih). Prav tako bi lahko sodišča držav Beneluksa razsodila, če njihov pravni red to dopušča, da je nezdružljivost (nekdanjega) člena 21 ZBVM z Bernsko konvencijo povzročila, ponovno *ex tunc*, da ugasnitev avtorskih pravic zaradi neizpolnitve upravnih formalnosti ni bila veljavna. V obeh primerih bi se bolj kot to, da so izgubljene avtorske pravice oživele, ugotovilo, da pravno niso nikoli ugasnile. Da bi prišla do ene ali druge rešitve, po mojem mnenju ne morejo računati na pomoč Sodišča, ki ni pristojno niti za razlago nacionalnega prava (v tem primeru ZBVM in protokola, ki delno razveljavlja ta zakon) niti da ga preizkusi glede na določbe mednarodnega prava (Bernska konvencija), ker niso bile del prava Unije.

96. Menim, da so avtorske pravice v skladu z Direktivo 93/98 z vidika prava Unije oživele 1. julija 1995, to je na dan, ki je določen v njenem členu 10(2) v povezavi s členom 13(1). Zakonodajalec Unije je pojasnil (člen 13(1)), da morajo države članice pred tem datumom sprejeti ukrepe, ki so potrebni za uskladitev z novo enotno ureditvijo avtorskih pravic, vključno z morebitno oživitvijo teh pravic (izpeljano iz člena 10(2)). Poleg tega se je zavedal morebitnih „dejanj izkoriščanja, izvedenih“ pred tem datumom s strani tretjih oseb, in je – brez poseganja vanje in v pridobljene pravice – trajanje varstva podaljšal na 70 let.

97. Vendar menim, da je treba ta datum ločiti od drugih dveh, in sicer: prvi datum je datum tistega trenutka (19. april 1993), ko so brez prekinitve oživele avtorske pravice, ki so prešle v prosto uporabo brez dopustne zakonske podlage. To bi bil trenutek oživitve, če bi nizozemska sodišča ugotovila, da je izjava o ohranitvi nezakonita, in odločila, da ta zahteva, ker se šteje, da ni bila določena, ni nikoli obstajala. V tem primeru bi varstvo avtorskih pravic trajalo 70 let *p.m.a.* na podlagi člena 10(2) Direktive 93/98, če bi pravice družbe Montis kljub vsemu veljale v državi članici na dan 1. julija 1995.

61 — Komisija v točki 45 svojega stališča trdi, da bi morala omejitev pravice intelektualne lastnine vsekakor upoštevati njeno bistveno vsebino, pri čemer se je sklicevala na sodbi z dne 24. novembra 2011, Scarlet Extended (C-70/10; EU:C:2011:771, točka 43), in z dne 16. julija 2015, Coty Germany (C-580/13; EU:2015:485, točka 35). Vendar se ne zdi, da določba, s katero se izjemoma uvede retroaktivna oživitev avtorskih pravic, potem ko so prešle v prosto uporabo, zajema bistvo lastninske pravice.

62 — Sodba z dne 19. januarja 2010 (C-555/07, EU:C:2010:21, točka 56).

98. Drugi datum [63] je začetek veljavnosti protokola, s katerim je bil razveljavljen (nekdanji) člen 21 ZBVM, to je 1. december 2003. Ker gre za pravo Beneluksa, ki ima za take postopke enak pomen kot nacionalno pravo, Sodišče ni pristojno za njegovo razlago. Če, kot predlagam, je lahko datum oživitve avtorskih pravic družbe Montis samo – z vidika prava Unije – 1. julij 1995, potem morajo nacionalna sodišča presoditi pomen datuma, ko je protokol začel veljati, in njegove morebitne učinke za nazaj. Čeprav ni moja naloga, da razlagam to nacionalno določbo, pa bi bilo morda mogoče iz nje sklepati, da družba Montis ne bi mogla uveljavljati ponovno nastalih pravic proti tretjim osebam do 1. decembra 2003, kar me pripelje do zadnjega razmisleka o varstvu pravic dobrovernih tretjih oseb.

99. Seveda od teh tretjih oseb ni mogoče zahtevati nobene finančne odškodnine za neupravičeno uporabo teh pravic pred datumom njihove oživitve, to je 1. julija 1995, zaradi nedvoumne zapovedi iz člena 10(3), prvi stavek, Direktive 93/98. Vendar drugi stavek tega odstavka države članice poziva, da sprejmejo ukrepe za varstvo pridobljenih pravic tretjih oseb, pri čemer jim daje zelo široko diskrecijsko pravico pri zakonskem urejanju.

100. V teh okoliščinah, z izrecno izjemo v prejšnjih točkah, je naloga nacionalnega prava, da uredi učinke razveljavitve (nekdanjega) člena 21 ZBVM od 1. decembra 2003 v skladu s protokolom in da pojasni, ali je mogoče tako razveljavitev šteti za tak zakonodajni ukrep, ki je sorazmeren s ciljem, ki mu sledi Direktiva. Ker Sodišče Beneluksa ni izrecno spraševalo o razlagi člena 10(3) Direktive 93/98, o tem vidiku spora ni treba razpravljati.

V. Predlog

101. Glede na zgoraj predstavljene argumente Sodišču predlagam, naj na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je zastavilo Sodišče Beneluksa, odgovori:

1. Člen 10(2) Direktive 93/98/EGS o uskladitvi trajanja varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic nasprotuje nacionalni določbi, na podlagi katere se štejejo za še naprej ugasnjene avtorske pravice na umetniškem delu, ki so zgolj zaradi neizpolnitve upravne formalnosti ugasnile pred 1. julijem 1995. Nacionalno sodišče mora preveriti, ali lahko v okoliščinah spora med posamezniki, ki ga obravnava, razlaga pravo Beneluksa v skladu z navedeno direktivo in po potrebi ne uporabi nacionalne določbe.

2. Člen 10(2) v povezavi s členom 13(1) Direktive 93/98 je treba razlagati tako, da avtorske pravice, na katere se nanaša, oživijo 1. julija 1995.

63 — Družba Montis je predlagala tretji datum, 17. november 1998, to je datum, ko je začela veljati Direktiva 98/71. Iz razlogov, ki sem jih predstavil v točki 44 in naslednjih, da ne bi razširil razprave na morebitni pomen navedene direktive, menim, da ni prostora za obravnavanje tega mogočega datuma.